

נייר עמדה

הצעת חוק זכויות החולה (הסכמה בשם קטין שהורה הואשם בעבירות מין ואלים נגד ילדיו),

התשע"ה-2014

מבוא

"הצעת חוק זכויות החולה (הסכמה בשם קטין שהורה הואשם בעבירות מין ואלים נגד ילדיו), התשע"ה-2014", שהגישו חברת הכנסת עליזה לביא, חבר הכנסת יואל רזבוזוב, חברת הכנסת קארין אלהרר, חבר הכנסת מרדכי יוגב ועוד חברי כנסת, מציעה כי לא תידרש הסכמתו של הורה לטיפול רפואי בילדו, לרבות אבחון ובדיקה וטיפול פסיכיאטרי, אם הוגש נגד ההורה כתב אישום בגין עברת מין או אלימות בילדו. כמו כן הצעת החוק מציעה שלא למסור להורה הזה מידע הנוגע לטיפול, אלא אם זוכה ההורה מן האישום שהוגש נגדו, אך אינה מציעה להפקיע מן ההורה את האפוטרופסות ההורית.¹

נייר עמדה זה בוחן את הצעת החוק מנוקדת המבט היהודית.

המבט היהודי

רבני "צהר" מבקשים לתמוך בהצעת החוק מן הסיבות הבאות:

- א. **שליטת מעמד האפוטרופוס ממי שחשוד בעניין מסוים.** אמרו חכמינו: "החשוד על הדבר - אינו דנו ואינו מעידו" (משנה, בכורות ד, י). משמעות הדברים שאסור לסמוך בשום דבר על מי שנחשד בדבר המסוים. במקרה שלפנינו, מי שנחשד בהתעללות בקטין, אינו יכול לקבל החלטות הנוגעות לטיפול בנזק שגרם לילדו.
- ב. **מטרת האפוטרופסות ההורית היא טובת הילד.** בבית הדין הרבני נקבע: "ההלכות בדבר החזקת ילדים אינן הלכות בטובת ההורים אלא הלכות בטובת הילדים. אין הבן או הבת חפץ לזכויות אב או אם".² כלומר, גם לפי ההלכה היהודית, ההורים מטפלים בילדיהם רק משום שהטיפול שלהם הוא טובת הילד, ולא משום שהוא זכותם. לכן אם יש סבירות גבוהה שהאפוטרופסות פוגעת בטובת הילד, ניתן להגביל אותה.
- ג. **"לא תעמד על דם רעך"** (ויקרא יט, טז). תורת ישראל מחייבת כל יחיד ויחיד וגם הציבור כולו, להציל כל מי שנשקפת לו סכנה. במסגרת מצווה זו, נכללת חובת הציבור להרחיק את מי שחשוד על עברה בקטין מלקבל החלטה כלפי הקטין העלולה לסכן את הקטין.
- ד. **אי אפשר לנתק את הילד מהוריו ניתוק באופן מוחלט.** ניתוק הילד באופן מוחלט מהוריו מנוגד למסורת היהודית, הרואה בקשר בין ההורים הביולוגיים לילדיהם קשר בל יינתק, המגדיר באופן מוחלט את זהותו הפרטית של הילד, את זהותו המשפחתית ואת הקבוצה החברתית והלאום שהוא נמנה עמהם (משנה, קידושין ג, יב). אולי משום כך, היהדות מחייבת את הילד לכבד את הוריו הביולוגיים, כהוראת התורה, "כָּבֵד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמְךָ" (שמות כ, יא), אף אם נהגו ההורים כלפיו שלא כראוי. כדברי הרמב"ם: "אפילו היה אביו רשע ובעל עבירות - מכבדו ומתיירא ממנו" (רמב"ם, משנה תורה, הלכות ממרים, פרק ו, הלכה יא). מצד שני, ההלכה מחייבת את ההורים הביולוגיים להיות מעורבים בחינוך ילדיהם (תלמוד בבלי, קידושין כט ע"א). לכן, אין ההלכה היהודית שוללת אפוטרופסות הורית אלא במצב של חוסר תפקוד מוחלט של הורי הילד.³

הצעת החוק שלפנינו אינה שוללת לחלוטין את האפוטרופסות מאב החשוד בהתעללות בילדו, ורק מגבילה אותה לפי העניין. יש בה איזון ראוי בין שמירה על טובת הילד, על בריאותו ועל ביטחונו, ובין שמירה על הקשר של הילד עם הוריו ועל זהותו.

¹ ב"חוק הפְּשֵׁרוֹת המשפטיות והאפוטרופסות, תשכ"ב-1962", נקבע בסעיף 27 כי ניתן לשלול אפוטרופסות במצבים הנוכחים ב"חוק הנוער (טיפול והשגחה), תש"ך-1960", סעיף 3(3). בסעיף זה נקבע כי ניתן "להעמיד את הקטין תחת השגחתו של עובד סוציאלי לפי חוק הנוער", אם הקטין הוא בגדר "נזקק" בין היתר כאשר "האחראי על הקטין אינו מסוגל לטפל בו או להשגיח עליו או שהוא מזניח את הטיפול או ההשגחה". נמצא שמותר לשלול מהורה את האפוטרופסות על ילדו רק אם הורה אינו מסוגל לטפל בילדו הקטין או מזניח את הטיפול בו, והצעת החוק שלפנינו אינה מבקשת לשנות את העיקרון הזה.

² הדיין הרב אליעזר גולדשמידט, פסקי דין רבניים, חלק א, עמ' 157. וראה עוד השופט זילברג, ע"א 209/54 פ"ד ט, עמ' 241-242; דו"ח הביניים של ועדת שניט, עמ' 9; סקירתו של הדיין הרב אברהם שרמן, פד"ר יא, עמ' 368, שהביא אסמכתאות רבות מדברי הפוסקים הראשונים והאחרונים בדר היות טובת הילד עיקרון-על ביהדות. ועיין במאמרו של פרופ' יחיאל קפלן, "טובת הילד כעיקרון-על", <http://www.daat.ac.il/mishpat-ivri/skirot/152-2.htm>

³ נאמר בתלמוד (כתובות מח ע"א): "ואמר רב חסדא אמר מר עוקבא: מי שנשתטה - בית דין יורדין לנכסיו, וזנין ומפרנסין את אשתו ובניו ובנותיו".